

Толмачова І.М.

кандидат педагогічних наук, професор,

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

РЕФЛЕКСИВНА ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧА ТА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У вищій педагогічній освіті України відбуваються суттєві перетворення, які передбачають реалізацію особистісно орієнтованої парадигми в процесі становлення професіонала з метою забезпечення високих стандартів якості професійної підготовки студентів. Виникла необхідність технологічної зміни освітнього процесу у вищих педагогічних навчальних закладах. Важливою складовою даних трансформацій виступає рефлексивна взаємодія викладача й студентів у ході вивчення циклу дисциплін загально-професійної підготовки, до яких віднесено й загальну педагогіку.

Актуальність забезпечення рефлексивного характеру взаємодії науково-педагогічного працівника та майбутніх учителів початкової школи обумовлена наступними чинниками: специфіка задач, які стоять перед сучасною вищою педагогічною освітою; рефлексивна природа педагогічної діяльності; рефлексія – обов'язкова складова професійного та особистісного розвитку сучасного вчителя; сензитивним періодом становлення професійної та особистісної рефлексії є юнацький вік; необхідність цілеспрямованого формування вчителями початкових класів рефлексії у молодших школярів.

Однак, у результаті аналізу теоретичних досліджень та методичної літератури виявлено недостатню кількість розробок, спрямованих на вивчення та реалізацію педагогічних засад процесу організації рефлексивної взаємодії викладача та студентів у процесі вивчення загальної педагогіки.

Даний процес характеризується багатоаспектністю та складністю. Рефлексивна взаємодія може бути організована між викладачем і майбутніми вчителями, а також безпосередньо між студентами. Її основою виступають суб'єкт-суб'єктні взаємини учасників освітнього процесу. Відзначимо, що забезпечення рефлексивної взаємодії потребує цілеспрямованості та систематичності, передбачає поступове збільшення кількості відповідних умінь, якими мають оволодіти майбутні спеціалісти, та підвищення складності цих умінь.

У Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради майбутні вчителі початкової школи (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») вивчають загальну педагогіку з першого по четвертий рік підготовки. Отже, існує необхідність та можливість використання на заняттях із загальної педагогіки комплексу форм та методів роботи, що сприятимуть отриманню студентами досвіду здійснення особистісної та професійної рефлексії.

На нашу думку, умовою ефективного розв'язання зазначеного завдання виступає організація послідовної роботи за мотиваційно-цільовим, змістовно-операційним та рефлексивно-оцінним напрямками в ході вивчення кожної теми курсу загальної педагогіки.

Для реалізації мотиваційно-цільового напрямку майбутні вчителі початкової школи виконують наступні завдання: аналіз проблемних питань; пошук асоціацій; визначення системи знань та вмій за певною темою; аналіз педагогічних ситуацій; визначення рівня володіння певними професійними знаннями та вміннями з плануванням подальшої роботи з самовдосконалення.

Забезпечення змістовно-операційного напрямку здійснюється через добір та розв'язання студентами педагогічних задач за певною темою, колективний аналіз виховних справ та уроків за попередньо визначеними критеріями, заповнення таблиць, складання опорних схем, створення проблемних ситуацій, мікрвикладання з подальшим обговоренням, організацію та проведення рольових ігор, підготовку доповідей із презентаціями, ознайомлення з працями видатних педагогів, складання системи завдань для інших студентів, складання списку методичної літератури за певною темою, взаємоперевірку та взаємооцінювання, складання порад щодо успішної реалізації певних професійних завдань.

Робота в межах рефлексивно-оцінного напрямку організована через виконання майбутніми вчителями початкової школи системи завдань, складених іншими студентами, самоперевірку та самооцінювання, написання рефлексивних творів, роботу з незакінченими реченнями, формулювання аргументів та висновків щодо реалізації порад видатних педагогів тощо.

Реалізація кожного напрямку спрямована на формування, поглиблення, узагальнення та систематизацію професійних знань, поступове формування професійних умінь, розвиток та саморозвиток якостей особистості майбутніх учителів школи першого ступеня через отримання ними досвіду здійснення особистісної та професійної рефлексії.

При організації рефлексивної взаємодії необхідно враховувати й ще одну обставину: змістовне спілкування включає не тільки когнітивні й операційно-технічні аспекти, а й живу комунікацію, яка породжує емоції, переживання та стає чинником особистісного й професійного росту як викладача, так і майбутнього вчителя.

У результаті спостережень за роботою студентів на заняттях та в ході педагогічної практики а також у результаті аналізу їх робіт нами було виявлено, що цілеспрямована організація рефлексивної взаємодії у процесі вивчення загальної педагогіки позитивно вплинула на формування у них стійкого інтересу до вивчення психолого-педагогічних дисциплін та усвідомлення їх ролі у майбутній професійній діяльності, опанування теоретичними засадами педагогічної діяльності, визначення рівня власної готовності до виконання професійних обов'язків, отримання рефлексивного досвіду; сприяла формуванню в них умінь змістовно співпрацювати у різних формах роботи та цілеспрямовано організовувати відповідну роботу з молодшими школярами,

планувати й проводити виховну роботу та уроки у школі першого ступеня у відповідності до сучасних вимог до організації освітнього процесу.

Важливо відзначити, що завдання організації рефлексивної взаємодії зі студентами в ході вивчення загальної педагогіки є відносно новим для викладачів та вимагає від них певного переосмислення дидактичних підходів до здійснення професійної діяльності й, у свою чергу, виступає своєрідною точкою подальшого професійного росту.

Представлені нами підходи до організації рефлексивної взаємодії викладача та майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення загальної педагогіки доповнюють теорію навчання студентів в освітньому процесі вищої школи.

Проведене дослідження не вичерпує окреслену проблему. Перспективними аспектами дослідницької діяльності можуть бути: вивчення впливу цілеспрямованої організації рефлексивної взаємодії викладача та студентів на особистісний розвиток майбутніх учителів початкової школи; обґрунтування дидактичних засад даної роботи в ході вивчення інших предметів циклу дисциплін загально-професійної підготовки у педагогічному вищому навчальному закладі.

Трофімук К.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Інститут журналістики і масової комунікації
Класичного приватного університету*

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

На сьогодні в Україні вдосконалюється система підготовки майбутніх фахівців відповідно до вимог професійної освіти. Про це наголошується в низці нормативно-правових державних документах, які базуються на положеннях Конституції України та Законів України “Про освіту” (1991). Під час професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі обов’язковою умовою навчання і майбутньої професійної діяльності є знання основ різних видів спілкування та володіння культурою професійного спілкування.

Сформуванню культури професійного спілкування у студентів можливо використовуючи тренінги, під час яких вирішуються питання розвитку особистості, формування комунікативних навичок та надання психологічної підтримки.

Проблеми спілкування досліджувались у працях Н. Бабич, А. Бодальова, В. Грехнева, О. Леонтєва, с. Макаренко, В. Сластьоніна та ін. Аналіз педагогічної літератури засвідчує, що досвід використання тренінгових підходів вивчали такі учені: І. Вачков, Т. Григор’єва, Г. Ковальова, Л. Петровська, В. Семиченко, Є. Сидоренко та інші. Проте у наукових працях